

Ahmet Hocamızı Hatırlamak

27 Aralık 2020 tarihinde aramızdan ayrılan sevgili hocamız, meslektaşımız ve üniversitemizin unutulmaz rektörü Prof. Dr. Ahmet Acar'ın anısına çıkardığımız bu sayının temasını “Strateji ve Stratejik Yönetim” olarak belirledik. Hocamız zengin ve disiplinlerarası akademik geçmişiyle uzun yıllar İşletme Bölümü'nde öğrencilerine stratejik karar verme yöntemleriyle ilgili dersler verdi. Aynı zamanda bölüm, fakülte ve üniversite yönetiminde farklı pozisyonlarda görev aldı. Ahmet Hocamızdan ders alan öğrencilerine sorsanız derslerindeki oldukça karmaşık konuları nasıl akıcı ve akılda kalıcı biçimde anlattığını, teknik konuları öğretmenin yanında öğrencilerine nasıl bir stratejik bakış açısı kazandırdığını uzun uzun anlatırlar. Ahmet Hocamızın akademik ve idari pozisyonlardaki çalışma arkadaşlarına sorsanız hem günlük hem de uzun vadeli kararları alırken konulara nasıl bilimsel yaklaştığını, aldığı her kararın adil, demokratik ve çok yönlü olarak faydalı olması konusunda ne kadar titiz olduğunu anlatırlar. Hocamız 1990'lı yılların ortalarında bugün Türkiye'nin en başarılı teknokenti olan ODTÜ Teknokent'in iş planını hazırlarken, İİBF dekanlığı sırasında fakültenin ihtiyaçlarını karşılayacak yeni bir binanın inşası için kaynak yaratırken, rektörlüğü sırasında üniversitenin geleceğini oluşturan genç öğretim üyelerinin akademik hayatlarına ODTÜ değerlerinin ışığında adım atmaları için Akademik Gelişim Programı'nı (AGEP) tasarlarken hep bütünü değerlendiren, sadece bugünü değil geleceği de biçimlendiren girişimlere önyak oldu. Ahmet Hocamızın üniversitemize verdiği sonsuz ve paha biçilmez emeklerini ve yaptığı bu katkıların çok yönlülüğünü ve etki alanını düşününce, anısına çıkarttığımız bu sayının teması kendiliğinden oluştu. Makale çağrımıza gelen çok sayıda başvuru arasından iki hakemli değerlendirme sürecinden başarıyla geçen dokuz makaleyi akademisyen, araştırmacı, öğrenci ve yöneticilere sunmaktan gurur duyuyoruz.

Özel sayımızı hem Ahmet Hocamızı çok yakından tanıyan, hem de son yıllarda çalışmalarını Türk yönetim anlayışında ve eğitimindeki evrim konusuna odaklayan Behlül Üsdiken'in Expert View (Uzman Gözüyle) bölümündeki yazısıyla açmaktayız. Üsdiken'in ayrıntılı arşiv çalışması iş çevrelerinden gelen inisiyatif ve yurtdışından destekler ile Türkiye'de profesyonel yöneticilik kavramlarının yerleşmesinde etkili olan Türk Sevk ve İdare Derneği (TSİD), Sevk ve İdare Geliştirme Merkezi (SİGM) ve Sevk ve İdarecilik Eğitim Vakfı'nın (SİEV) hikayelerini gözler önüne sermektedir. İlk bakışta bir tür üniversite-sanayi iş birliği gibi algılanabilecek bu oluşumlar, aslında o dönemlerde üniversitelerin işletme konularında uygulamaya dönük eğitim ve etkinliklerinde gözlenen boşluğu

kapatmaya çalışan bir özel sektör platformu olarak düşünülebilir. Kendi profesyonel insan sermayelerini yetiştirmeye çalışan şirketlerin destekleriyle bu örgütlenmeler zamanın en modern eğitim uygulamalarını Türkiye'ye taşıyarak üniversitelerin bu alanda daha söz sahibi olmalarına kadarki geçiş döneminin yükünü üstlenmiş, işletme alanının kurumsallaşmasına da katkıda bulunmuşlardır.

Günümüz eğitim kurumlarına bir bakış da Hasibe Aycan ve Zeynep Baysal'dan gelmektedir. Bu çalışma eğitim kurumlarının çok yönlü ve çok paydaşlı yapısına vurgu yapmakta, yeni nesil girişimci üniversite modeline odaklanmaktadır. Türkiye'deki bir özel üniversiteyi vaka olarak inceleyen yazarlar, üniversitelerin farklı paydaşlarına dönük karşılıklı kazanımı amaçlayan ilişkilerden oluşan bir ekosistem geliştirme stratejisini başka üniversitelere de uygulanabilecek bir yol haritası olarak sunmaktadır.

Eğitim kurumlarının bir misyonu kalifiye insan sermayesi oluşturmaktır. Özel sayımızda mezunların kariyer stratejileri ve kurumların yetenek yönetimi stratejilerini irdeleyen iki makale bulunmaktadır. Özel sayının Expert View kısmında Gaye Özçelik ve Cavide Uyargil, örgütlerin var olan yetenek sermayelerini geliştirmek amacıyla farklı yetenek yönetimi stratejilerini benimsediklerini ancak bu uygulamaların daha güncel bir olgu olarak sınırsızlık temelli kariyer planları yapan bireylerin kişisel stratejileriyle uyuşamayabileceğini vurgulamaktadır. Çalışma bu çatışmayı yönetmek için stratejik uyum ve esneklik perspektiflerinden öneriler geliştirmektedir. İnsan kaynakları yönetimiyle ilgili ikinci makalemizde ise S. Arzu Wasti ve Elif Selva Oruç profesyonellerin kariyer stratejilerini araştırmak için kullanılan Girişimcilik, Profesyonellik ve Liderlik kariyer hedefleri ölçeğinin Türk verileriyle geçerliliğini incelemekte, ayrıca kişilik özelliklerinin kariyer hedeflerinde nasıl rol oynadığına cevap aramaktadır. Çalışma profesyonel ve liderlik hedeflerinde bariz cinsiyet farklılıkları bulmazken, girişimcilik konusunda kadınlarda daha düşük motivasyon gözlenmiştir. Çalışmanın pratik sonuçları yine eğitim kurumlarının rollerine vurgu yapmaktadır. Ekonominin önemli bir lokomotifini olan girişimciliği -özellikle de kadınlar için-teşvik etmek amacıyla farklı bağlamlarda öğrenme tecrübeleri ve etik ve profesyonel konularda rol modelleri sunan eğitim programlarına ihtiyaç olduğu çalışmada vurgulanmaktadır.

Özel sayı makalelerindeki eğitim-kişisel sermaye-girişimcilik temalarının performansına doğru uzantısı da Işıl Yavuz ve Alexandra Iacoviello tarafından incelenmektedir. Çalışma dört ayrı ülkeden finansal teknoloji sektöründe çalışan girişimlerden toplanan veriyle yatırımcıların yatırım kararlarında girişimlerin üst düzey yönetiminde teknik eğitime daha çok önem verdiğini ortaya koymaktadır. Girişimcilerin kendi karar verme yaklaşımları ise Cansu Durukan, S. Nazlı Wasti ve Rose Narooz'un makalesinde çalışılmıştır. Nedensellik temelli yaklaşımlarda önce

amaç ve hedef müşteriye belirleyip, bu amaca ve kitleye ulaşmak için adımların planlanıp, aşama aşama uygulanması beklenirken, gerçekleştirme temelli yaklaşımlar girişimcinin herhangi bir aşamada elindeki kaynak ve ağlardan ulaşabileceği hedeflere yönelmesini önermektedir. Yazarlar önce Türk video oyunu sektöründeki girişimcilerin girişim hikayelerinden girişimcilik yolculuğundaki ortak büyüme aşamalarını ortaya çıkarmaktadır. Dinamik bir sektörde gerçekleştirme yaklaşımının daha yaygın olması beklenirken, çalışmada nedenselliğin de tecrübe kazandıkça veya şartlar zorladıkça kullanıldığı gösterilerek girişimcilik alanındaki akademik yazındaki stratejik karar verme tartışmalarına bir katkıda bulunmaktadır.

Özel sayımızın Perspectives (Bakış Açılımları) kısmında üç makale yer almaktadır. Bu makalelerin ilkinde Başak Alpan, Rusya'nın Ukrayna'yı işgalinin Avrupa'daki politik stratejileri nasıl etkilediğini incelemektedir. Yazar, işgalin Avrupa ülkeleri arasındaki komşuluk yaklaşımını değiştirerek bu tanımın gittikçe daha fazla "güvenlik" kavramı bağlamında yapılmaya başladığını belirtmektedir. Makalede ayrıca değişen komşuluk anlayışının Avrupa'nın entegrasyonunu nasıl etkileyebileceği de tartışılmaktadır.

Perspectives kısmının ikinci makalesinde Ayça Sarıalioğlu Hayali, 2008 Küresel Krizi ile 2019 COVID-19 Salgın Krizini karşılaştırmaktadır. Makalede birisi finans, diğeri sağlık sektöründe yaşanan krizler olmalarına karşın her iki krizin de ekonomideki farklı aktörler için benzer içsel ve dışsal riskler yarattığı ve ekonomik etkileri açısından benzer sonuçları olduğu gösterilmektedir. Ayrıca kriz dönemlerinin firmaların stratejik yönetimi açısından hem tehdit hem de fırsat dönemleri olduğunun fark edilmesinin ve özellikle geçmiş kriz dönemlerinden çıkartılacak derslerin firmaların benzer dönemleri başarıyla atlatabilmesi açısından önemli olduğu da vurgulanmaktadır.

Bu kısmın son makalesinde H. Yasin Tamer ve Barış Övgün dijitalleşmenin kamu yönetimine olası etkilerini tartışmaktadır. Yazarlar, çağın teknolojik gelişiminin doğal bir sonucu olarak ortaya çıkan kamu sektöründeki dijital dönüşümün tek başına değil örgütsel dönüşüm ve dijital kapasitenin geliştirilmesi ile birlikte ele alınması gerektiğini vurgulamaktadırlar. Makalede ayrıca dijitalleşen süreçlerin hizmeti alanlar açısından daha az denetlenebilir hale gelmesinin ve vatandaşlara ait çeşitli bilgilerin teknoloji sayesinde toplanıp yoğun olarak kullanılmasıyla ortaya çıkan bilgi güvenliği konusunun da kamu sektöründeki değişim kapsamında ele alınması gereken olumsuzluklar olduğu anlatılmaktadır.

Prof. Dr. Ahmet Acar'ın anısına çıkan sayımızın son kısmında Can Uslay'ın makalesi Technical Note (Teknik Not) olarak yer almaktadır. Bu makalede girişimlerin rekabetçi pazarlarda başarılı olmalarını sağlayacak bir yöntem olarak özel ve kamu sektörü ile devletin iş birliğinden doğan "üç sektörlü" yaklaşım

anlatılmaktadır. Bu yaklaşım kaynakların ortak kullanımı ve firma içi girişimciliğin desteklenmesiyle sosyal etki yaratacak girişimlerin ölçeklenebileceği bir yol haritası çizmektedir. Uslay'ın çalışmasında üç sektörlü yaklaşım örnekleri verilmekte ve aynı zamanda bu alanda gelecekte yapılacak akademik çalışmalar için bir gündem sunulmaktadır.

Özel sayının arzuladığımız düzeyde hazırlanmasında pek çok değerli meslektaşımızın emekleri geçti ve yardımları dokundu. Değerli katkıları için Editörümüz Gül İpek Tunç'a, titiz hakemlikleriyle makale değerlendirmelerini yapan Nüfer Yasin Ateş (Sabancı Üniversitesi), Hande Ayaydın Hacıömeroğlu (Orta Doğu Teknik Üniversitesi), Oğuzhan Aygören (Boğaziçi Üniversitesi), Semih Akçomak (Orta Doğu Teknik Üniversitesi), Dilek Çetindamar (University of Technology Sydney), Mustafa Çolak (Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi), Ozan Duygulu (Sabancı Üniversitesi), Yavuz Ercil (Başkent Üniversitesi), Engin Deniz Eriş (Dokuz Eylül Üniversitesi), Tülay İlhan Nas (Karadeniz Teknik Üniversitesi), Sevilay Kahraman (Orta Doğu Teknik Üniversitesi), Berna Kasnaoğlu (TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi), Umut Koç (Eskişehir Osmangazi Üniversitesi), Yaşar Kondakçı (Orta Doğu Teknik Üniversitesi), Adil Oran (Orta Doğu Teknik Üniversitesi), Çetin Önder (Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi), Canan Sümer (Özyeğin Üniversitesi), İlkay Şendeniz Yüncü (Orta Doğu Teknik Üniversitesi), Burze Yaşar (TED Üniversitesi), Zerrin Torun (Orta Doğu Teknik Üniversitesi) ve özel sayının basım işlerini yürüten dergi ekibinden Sevil Tüfekçioğlu Dünder'a, Zeki Oğulcan Şengül'e ve Can Deniz Turna'ya teşekkürlerimizi sunarız.

ODTÜ Gelişme Dergisi Prof. Dr. Ahmet Acar Anısı sayısına konuk editörler olarak katkıda bulunmaktan sonsuz bir onur duyarak, bu derlemenin tüm akademisyen, araştırmacı, öğrenci ve profesyonel yöneticilere yararlı olmasını diliyoruz.

Konuk Editörler:

Seza Danışoğlu

S. Nazlı Wasti

Orta Doğu Teknik Üniversitesi, İşletme Bölümü, Ankara

Aralık 2023